# Producció de coneixements, com a praxi de lluita política i social?

**Reynals**, Cristina; Crudi, Roxana; Surian, Alessio.

## Introducció

Este treball presenta les Trobades internacionals “Construint la Universitat Popular Urbana a Amèrica Llatina”, de la Universitat Popular Urbana (UPU) iniciativa de l’Aliança Internacional d’Habitants (AIH).

En primera instància presentarem els objectius de l’esmentada Universitat, en segona instància l’experiència de les dues trobades UPU realitzades a Buenos Aires (Argentina) al maig del 2006 i a Santo Domingo (República Dominicana) a l’abril del 2007. Ens detindrem a aprofundir, després en l’apropiació i producció de nous coneixements per part dels participants de la segona trobada.

A partir de relats, com a recurs metodològic, ens proposem indagar en la seua subjectivitat, les seues experiències, la seua lluita i la possibilitat de ser transformadors de la realitat a través del coneixement.

Finalment, les elaboracions posaran en debat els avanços en la proposta del mètode de trobada de discursos, l’especificitat de la qual parteix de l’intent persistent per compartir i produir la interpretació amb els actors del procés de producció de coneixements.

## La Universitat Popular Urbana i els seus objectius

L’UPU és una iniciativa de la Alianza Internacional de Habitantes, una xarxa internacional de pobladors i organitzacions que lluiten pel dret a la vivenda, establit en el marc del Fòrum Social de Mumbay de 2004. Les principals campanyes de l’AIH són *Cero Desalojos* i la constitució en l’àmbit nacional de fons per al dret a la terra i a la vivenda involucrant la societat civil en la gestió dels recursos que resulten d’acords de cancel·lació del deute extern. Per a enfortir estes campanyes és imprescindible l’intercanvi d’experiències de bones pràctiques realitzades per les associacions de base locals i nacionals, i les institucions que tracten el tema de construcció social de l’hàbitat. L’UPU va sorgir a partir d’un estudi de factibilitat realitzat amb el suport del Govern Basc que mostra la necessitat i l’aspiració de les


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

diferents entitats que integren l'AIH per a:

- Augmentar la consciència sobre l'hàbitat, qüestions de vivenda i urbanes a través de la vinculació d'investigació, publicació i activitats de capacitació amb un enfocament transformador i inclusiu.
- Empoderar el *staff* i voluntaris d'associacions d'habitants en àrees d'aprenentatge percebudes com rellevants per al seu treball i lluites.
- Assegurar que el *staff* i voluntaris d'associacions d'habitants tinguen accés a experiències d'aprenentatge interculturals que conduïsquen a una cultura crítica i transformadora en qüestions d'hàbitat.

L'UPU facilita activitats d'investigació, capacitació, intercanvi d'experiències i publicacions en les àrees següents:

- Qüestions clau en organització i capacitació: particular atenció a planejament, avaluació, desenvolupament de polítiques; altres àrees d'interés inclouen comunicació, gestió de temps i recursos, participació;
- La dimensió global/local que concerneix a les qüestions de vivenda, i l'habilitat per a intercanviar experiències entre organitzacions de parells i desenvolupar relacions de col·laboració;
- La construcció social d'hàbitat i el dret a la ciutat. Tensions clau, actors, i conceptes incloent seguretat de la tinença, durabilitat de la vivenda, suficient espai de la vivenda, accés a l'aigua, sanitaris, etc.
- El rol dels moviments socials de vivenda i les comunitats i acció política en l'àmbit local així com en l'àmbit regional i en el marc dels processos del Fòrum Social Mundial i del Fòrum de les Autoritats locals.

En este marc assumeix un rol clau també l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC) i l'habilitat d'usar aplicacions estratègiques de TIC dins de les respectives organitzacions, així com en xarxes i intraxarxes en els principals sectors d'activitats de l'UPU, capacitació, investigació i coproducció investigativa, documentació i sistematització.

## Les Trobades regionals UPU

Fins ara s'han realitzat dues trobades regionals UPU "Construint la Universitat Popular Urbana a Amèrica Llatina", el primer a Buenos Aires (Argentina, maig 2006) i el segon a Santo Domingo (República Dominicana, abril 2007). Els participants són:


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

a. Líders actuals o potencials dels barris populars, instàncies de centralització d'associacions microempresarials, bancs comunals i d'altres organitzacions de dones, grups juvenils, i parroquials, etc.

b. Jóvens amb secundària


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

completa o incompleta.

c. Conductors d'activitats econòmiques locals.

d. Dins de la nostra opció educativa pretenem donar oportunitats equitatives referides al gènere, (participants dones i homens) l'edat (participants adults i joves) i el tipus d'organització


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

# (unitats i associacions econòmiques, veïnals etc).

Les trobades regionals “Construint la Universitat Popular Urbana a Amèrica Llatina” es proposen propiciar el desenvolupament de les capacitats dels líders populars com a agents del seu propi destí i del desenvolupament de les seues localitats, amb capacitat de govern i de proposta, i propiciar la reflexió entorn de temes claus directament vinculats a les necessitats i objectius de l’AIH, són objectius complexos que demanden una participació activa i conseqüent de les diverses forces vives d’una localitat o regió.

L’UPU no pretén aconseguir per si sola el desenvolupament d’estos objectius sinó contribuir a eixe esforç, generant i propiciant aliances i acords el més amplis possibles. No obstant això, som conscients que la labor educativa no és neutra i que no es troba deslligada dels grans problemes d’una regió o d’un país. Per consegüent, les nostres aliances educatives han d’estar basades en objectius precisos i en una visió comuna de canvi. Este és l’element constitutiu decisiu del perfil que el programa educatiu vol donar als seus èixits.

En este esforç, el programa educatiu no pretén com a objectiu primordial crear nous líders. En la gran majoria de casos estos líders ja hi existeixen i hi participen activament de la vida de les seues comunitats. El que nosaltres pretenem és contribuir al seu millor desenvolupament, forjar la seua identitat i compenetració amb la realitat, despertant el seu sentit de solidaritat en una perspectiva clara de transformació social.

La metodologia de les trobades ha adoptat com a referència la practica de la coproducció investigativa (http://up.opencontent.it/cdiai/metodologia/met9.html) adaptant-la a contexts que


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

no són en primer lloc d'investigació. Es tracta d'un mètode per a la producció col·lectiva de coneixement científic. La trobada discursiva és un dels components de l'esmentat mètode, no com a instància metodològica perquè el "subjecte" investigador sostraga coneixements i sabers de l'"objecte" d'estudi, sinó com a condició necessària per a la producció col·lectiva d'eixos sabers i coneixements. Es tracta d'aquella instància en què ambdós termes es reuneixen per a dur a terme un procés d'investigació conjunta, uns amb altres, una convergència dialògica en la qual es promou una forma de coneixement més directament apropiable per part de l'actor social en tant que este en participa com a productor, com a coproductor (Bialakowsky et. al., 2006). Una de les premisses de la trobada discursiva és la comunicació no violenta (Bourdieu, 1999: 528-9), la qual cosa distingeix radicalment la trobada discursiva d'altres tècniques metodològiques, com l'entrevista o l'enquesta, que imposen els fins i les regles d'interacció de l'investigador a l'investigat. No obstant això, la trobada discursiva no es limita a l'escolta activa i metòdica, postulada per Pierre Bourdieu com a mecanisme de reducció de la violència en la comunicació, sinó que va més enllà al comprometre els actors socials en eixa pràctica, convertint-los en subjectes investigadors i, per tant, coproductors de coneixement, ja no apropiat unilateralment pels subjectes acadèmics que conflueixen amb ells en la trobada discursiva. Una altra premissa, és el reconeixement de la complementarietat cognoscitiva com a eix de la convergència dialògica, abans que la jerarquització de sabers desplegat en funció del coneixement acadèmic i socialment legitimat (de Sousa Santos, Meneses, 2009). La trobada discursiva permet la interrogació col·lectiva i simultània de discursos complementaris i, per tant, recíprocament asimètrics, codescobrint la cooperació intrínseca a la producció de coneixement. D'esta manera, la trobada discursiva pot ser considerada com a praxi: no es deté davant del que dóna del discurs, sinó que este és interrogat críticament en la seua materialitat, alhora que l'ancoratge material és el fonament de la producció teòrica de coneixement, permetent dinamitzar dialècticament el procés col·lectiu de producció cognoscitiu. Parlar en termes de coneixement com a subjectivitat, dins de la lògica de la investigació coproductiva, posa de relleu almenys tres dimensions centrals: d'una banda, el col·lectiu productiu com a instrument per al reconeixement de l'altre i de si mateix; d'altra banda, la recursivitat del mètode i, finalment, les possibilitats d'apropiació i reapropiació a partir de la interrogació conjunta. El que descobreix la coproducció és, precisament, que la relació entre objecte i subjecte és de caràcter social; el conflicte estaria donat llavors per la trama d'interpretacions en esta "nova figura epistemològica". D'esta manera, es revela la relació entre dos subjectivacions (la de qui investiga i un objecte subjectivat), una en cada pol,


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

relació que produeix un efecte subjectivant (Sotolongo et. al., 2006).

Els participants de la segona Trobada UPU, intervenen respecte d'això amb els conceptes següents:

- *La coproducció és traslladar-se on estan els problemes i aprofundir-hi i tractar de buscar solucions.*
- *És la participació ciutadana, integrant els coneixements per a investigar.*
- *És necessari generar l'espai de trobada on cada discurs s'articula amb l'altre i entre tots construïm un discurs col·lectiu, un espai no violent on cada u escolta a l'altre. La possibilitat d'implementació porta temps. L'armat del dispositiu d'intervenció pot ser amb les institucions o amb les organitzacions dels barris.*

## Objectius específics de les Trobades

Les trobades regionals "Construint la Universitat Popular Urbana a Amèrica Llatina" han tingut tres objectius principals:

a. Propiciar el desenvolupament de les capacitats dels líders populars com a agents del seu propi destí i del desenvolupament


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

de les seues localitats.

b. Propiciar la capacitat de govern i de proposta dels líders.

c. Animar la reflexió sobre temes clau directament vinculats a les necessitats i objectius de l'AIH i del moviment popular.

Els objectius que busca el procés d'aprenentatge són:


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

a. Desenvolupar la capacitat de relacionar els problemes específics amb les causes que els originen i amb les conseqüències que produeixen, i, per tant, plantejar alternatives de solució al mateix temps viables des d'un punt de vista pràctic però radical,

Institut Paulo Freire de Espanya · https://www.rizoma-freireano.org/produccio-de-coneixements-com-a-praxi-de-lluita-politica-i-social/ ·
Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

en el sentit d’anar a l’arrel dels problemes i de les solucions.

o. Manejar la problemàtica específica referida als tòpics relacionats amb la ciutat, el sòl i la vivenda, participar activament en el debat entorn d’estos temes, fer propostes i negociar amb les autoritats


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

corresponents mesures favorables a la població.

c. Promoure l'enfortiment i la concertació dels diferents actors locals generant entre ells sinergies favorables al millorament de la qualitat de vida de la població.

d. Estimular l'autoestima, la identitat cultural i


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

els valors morals de la població en l'horitzó d'un projecte col·lectiu de canvi.

Per a assolir els objectius traçats l'UPU identifica quatre components que ha de tindre la proposta educativa:

a. Ordenament, sistematització i potenciació en forma col·lectiva, del coneixement empíric de la realitat així com de


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

les experiències d'organització comunitària i iniciativa ciutadana.

o. Transferència d'informació, coneixements i tècniques adequades a les necessitats dels objectius d'aprenentatge indicats, vinculant tot això amb la potenciació del saber i les habilitats


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

locals de tal manera que es garantisca un procés d'anada i de tornada i d'aprenentatge mutu.

c. Disseny de propostes educatives específiques relacionades amb cada realitat local i amb els plans de desenvolupament integral.


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

d. Desenvolupament de mecanismes educatius que permeten afavorir l'»apropiació» de l'espai local per part dels educands (és a dir, que el visualitzen com una totalitat i l'incorporen com una perspectiva ordenadora en el seu accionar) utilitzant mapes, cadastres,


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

# recorreguts de la localitat etc.) així com de la seua identitat històrica i sociocultural.

## La temàtica en les trobades UPU

Els temes desenvolupats en les Trobades són producte del debat i elecció de les organitzacions compromeses, tant les amfitriones com les visitants. D'esta manera, una vegada en l'agenda, requereixen un treball intens per part de la coordinació UPU per a la busca d'experts/docents/facilitadors que estiguen disposats a armar un programa que continga les inquietuds dels participants i una metodologia participativa que dinamitze el procés d'ensenyança = aprenentatge en un marc d'articulació acadèmica = moviment social.

Per a la Primera Trobada les organitzacions socials van seleccionar els temes següents:

### A. Problemàtiques per al desenvolupament local

Visualització per part dels participants de les diferents problemàtiques locals del seu lloc d'origen, similituds i diferències, probables articulacions.

### B. Desenvolupament sustentable

Planificar i implementar críticament mitjans per a promoure, afavorir i/o incrementar el desenvolupament sustentable en les àrees econòmica, social, política i cultural, amb Justícia Social i Equitat de Gènere.


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

Planificar i implementar mitjans per a promoure, afavorir i/o incrementar el millorament de l'hàbitat i medi ambient.

Identificar, analitzar i investigar els factors fonamentals que intervenen en el desenvolupament local sustentable; així com les relacions entre les seues diferents variables. Les esmentades tasques estan encaminades a entendre el procés de desenvolupament i a detectar aquelles variables que faciliten i que obstrueixen el procés.

Elaborar, implementar i avaluar, juntament amb els diferents actors, propostes de plans de desenvolupament local sustentable. Assessorar institucions públiques i privades sobre la metodologia del desenvolupament local.

**C. Gestió pública i ciutadania**

Identificar els actors i les variables més transcendents per a garantir la governabilitat dins d'un ambient democràtic, de respecte als drets de la ciutadania de participar activament i sense limitacions, en el planejament, execució i avaluació de la presa de decisions del govern local.

Dissenyant i implementant propostes de models de gestió d'acord amb les necessitats detectades en el diagnòstic.

Investigar el nivell de coneixements i habilitats dels que exerceixen la funció pública i la vigilància dels drets ciutadans. Proposar plans i implementar-los per a superar estes deficiències a través de programes de difusió i comunicació.

Assessorar a autoritats, funcionaris públics, empresaris i dirigents, sobre els drets dels ciutadans en les diferents àrees de desenvolupament.

**D. Economia solidària**

Investigar i conéixer les arrels i possibilitats actuals de l'economia solidària com a ferramenta promotora del desenvolupament local, en l'àrea econòmica, política i cultural.

Dissenyar propostes d'implementació del sistema cooperatiu en les diferents àrees de la indústria, comerç, cultura i organització social. Sent capaços d'implementar, avaluar els resultats i proposar correctius.


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

## L’avaluació de les Trobades

Hi ha dos moments, l’un grupal en ronda i l’altre, individual escrit.

En les fitxes d’avaluació de les Trobades es pot llegir:

*Em sent orgullosa i agraïda, estic creant un espai de valor per a mi, per al meu barri, per al meu país i per a Llatinoamèrica i també perquè els meus fills se senten orgullosos de mi i del meu país.*

*Cal* destacar que els participants troben espais coproductius propis, durant els viatges entre els hotels i la Universitat, a les vesprades lliures o compartint espais d’esbarjo a les nits després d’intenses jornades de treball. Des d’estes trobades van sorgir produccions com les següents, que van ser abocades durant els espais d’avaluació de les trobades:

## La Cançó de la UPU

*AIH va organitzar un gran esdeveniment*
*buscant ajudar*
*juntament amb organitzacions i anar construint*
*un espai popular.*
*La Universitat Urbana serà*
*el que molts formarem*
*els països units ja estan, Jo crec que açò ja es va donar.*
*Cor*
*És l’UPU un espai*
*d’unitat i de producció*
*de proposta i accions en*
*la lluita per la solució.*
*És l’UPU un espai*
*d’Unitat i Producció, construint*
*des de baix el poder. L’UPU va arribar... (Bis)*

## La Vida

(Poesia de ***Kiuver Agramante*** RD, Taller de Vídeo Participatiu)


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

Els problemes són molt forts.
morim sense vida.
Què fou el que vam fer?
Es perd la tradició.
Què fan en el govern?
Quants en som en la vida?
Quantes persones estan bé?
Per a on anirem en este món?
Quan s'acaba esta guerra?
Quan traduirem este món?
Només funciona la tecnologia.
La vida econòmica és difícil.
Però les nostres cases són somiades.
Però els trasllats són agressius.
Però ignoren els esforços infantils.
Hi ha tants esforços que cauen al sòl!
Que siga el negatiu que caiga a terra
Que vostés veuran que tots junts canviarem este món….
*(entregada a la coordinació després del tancament i avaluació de la segona trobada)*

## Producció de coneixement com a praxi social?

En el marc de la II Trobada d'UPU es treballa amb pobladors de República Dominicana i el Carib, a més de sumar participants d'Argentina, Bolívia i Perú que havien participat en la trobada anterior.

A través de diverses dinàmiques es treballa amb els participants des de la pròpia subjectivitat fins a la seua participació en el col·lectiu a partir d'allí van sorgir relats d'experiències i coneixement sobre les seues lluites que van poder intercanviar i resignificar creiem que els relats parlen per si sols donant veu als que no la poden difondre o fer escoltar. Estes trobades possibiliten que eixe coneixement puga ser reapropiat per a noves lluites.

"*…Sóc fadrina però tinc una xiqueta de 18 mesos, mon pare ha mort i tinc 6 germans, visc en una parròquia de Veneçuela, on viuen 107 famílies que lluitem pel dret a la ciutat, el fet d'estar sense llum ens motivà a organitzar-nos. Generar la participació com a procés de canvi. M'agrada la percussió i diuen que cante bé.*


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

*Crec en el canvi per l'intercanvi i la investigació...” Nora Veneçuela*

*“...sóc viuda, tinc tres fills, lluite per la tinença de la terra juntament amb els llauradors, dret a un tros de terra i a un sostre, perquè el qui no tinga veu siga oït...” Margarita, Federació Llauradora M. Lingo R Dominicana.*

*“ ...m'agraden les 'cucusas', la meua organització és per a la nutrició però de coneixement, m'incorpore per a lluitar per un moviment econòmic i social unit a la naturalesa, patim diversos terratrèmols, forme part de la Universitat Lliure i Democràtica Fidel Castro que encara problemes d'educació. El coneixement es produeix en la pràctica i la pràctica és del poble, ja que naix del poble i el govern ha de reconéixer-ho, ningú es preocupa per legitimar el coneixement popular. Ens expropiaren del coneixement així com ens expropien la terra... “ Galileu, FUPANSAL, Universitat Fidel Castro, El Salvador.*

Després de les presentacions on van poder expressar les seues expectatives es treballà intercanviant la seua praxi amb teoria social. El relat que segueix és el d'un grup de treball:

*“El 25 de novembre del 2005 s'escoltà cap a les 5 de la matinada murmuri i veus, després un fort estrèpit de tirs i bombes. Estaven 'bostezando' a unes famílies del sector de Brisas del Este.*

*Hi havia en este desallotjament una banda de delinqüents anomenada els Voltors i més de 100 militars de diferents organitzacions que van atacar amb bombes i amb tirs la comunitat furtant-los les seues pertinences al carrer, robant el que podien i destruint les cases a 'mandarriazos' ,deixant estes persones a la intempèrie sense saber què fer per a on anar i a qui reclamar-hi.*

*De les cases desallotjades una era la del dirigent comunitari Soler Pérez president d'UPROBRISAS; en este fet ell va eixir a investigar què succeïa ja que a ningú havien notificat sobre un desallotjament. Este líder va ser rebut a tirs dels quals li'n van fer un darrere de l'orella esquerre i que fins i tot conserva la bala ja que no li l'han poguda traure.*

*Els enfrontaments que este dirigent ha tingut amb l'advocat de l'Estat Nelson Montos per impedir que es desallotgen persones de la seua comunitat i a l'amenaça que este advocat li va dir que li arrancaria el cap si no el deixava actuar, és mostra clara que la intenció en el desallotjament era matar-lo, a més que quan el seu*


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

*germà i el seu tio van anar a socórrer-lo , van continuar disparant-li i també van ser ferits l'un en un braç i l'altre en una cama.*

*Quan veïns i amics aconsegueixen traure els ferits del lloc del tiroteig corrent perquè els continuaven perseguint, el van portar a l'hospital, immediatament Soler va poder parlar no s'atemorí i des de l'hospital va fer declaracions a la premsa sobre el que va ocórrer. Van ser tants els abusos que fins i tot en la sala d'internament li havien muntat vigilància dia i nit com si es tractara d'un delinqüent i no d'un director escolar i president d'una associació comunitària.*

*Els militars van provocar avançar l'alta al germà i al tio de Soler per a emportar-se'ls presos fins i tot sense tindre cap càrrec delictiu en contra seu. A Soler no se'l van emportar pres perquè un grup de pastors i comunitaris van pressionar perquè el despatxaren i la seua família, a més, va fer responsable Nelson Montos de qualsevol cosa que passara al dirigent.*

*Fora de l'hospital Soler va continuar rendint declaracions en diferents mitjans i denunciant el que succeeix i fent responsable d'açò a l'advocat de l'Estat Nelson Sumes.*

*Amb l'ajuda d'advocats continua investigant la situació del solar, en el pas de la investigació va descobrir que el solar que exigeix la suposada ama no està ubicat on van destruir les vivendes de les 16 famílies.*

*Soler continua en peu de guerra demostrant la situació del terreny davant l'advocat de l'Estat, no sols en la zona en què vivia sinó a més en la del sector Brisas del Este i d'altres zones que necessiten la seua col·laboració" Sara Payano (parella de Soler) Cooperativa COPHABITAT (relat escrit de puny i lletra i entregat en la II Trobada UPUR. Dominicana, 2007).*

Ens pareix important el relat d'un participant de la primera trobada UPU a Buenos Aires per l'aportació que proporciona en les seues lluites el coneixement produït i reapropiat.

"*…sóc concubí, tinc tres xiquets, m'agrada la música, estime el folklore del meu país, el tango, la cúmbia, el valsillo, merengue, salsa i ranxera. Nosaltres els pobres marginats oblidats recorrem a l'acció de masses per a envair els terrenys desocupats formant assentaments. A Perú hi ha violència política, desarticulació del moviment popular, abans ens titllaven de terroristes. Amb l'experiència de FEDEVI*


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

*(Federació de Viles de la República Argentina) ens hem enfortit, hem recorregut a assessors en sanejament, assessors legals i ha sorgit la Federació a Perú el 28-01-07 es comença a conéixer l'AIH i volem llançar 'Desalojo Cero' perquè al nostre país hi ha molta corrupció dels jutges que beneficien les immobiliàries i no deixen res per als habitants... "Nicanor, Perú.*

"*...sóc fadrina, m'agrada el xocolate, ballar, crear amb les mans, dibuixar, pintar, lluitar per llevar el femer municipal, fins a arribar a la construcció de les vivendes, sóc promotora de salut, educadora popular, treballe en l'economia de la dona, per la lluita de gènere, dret a la sexualitat i contra la violència vers la dona..."María de los Ángeles, Mèxic, II Trobada UPU.*

Amb relació al procés operat en María en què va poder constituir-se com a subjecte de transformació per a si mateixa en primer termini i després per a la seua comunitat, este procés es va fer visible a través del seu pas per la Trobada on es presentà des de la seua subjectivitat per a aconseguir a través de la producció de coneixement col·lectiu relatar el moment en què va poder constituir-se com a subjecte en la lluita per la seua comunitat.

"*Des dels nou anys visitava el femer de la meua colònia. Un femer on es tirava de tot des d'un clau fins a un xiquet, per a mi era divertit trobar-me coses estranyes fins que vaig veure un gos que portar en la boca un xiquet mort – El femer es quedà molt de temps en l'oblit_ Quan vaig tornar va ser perquè el femer s'incendià el 30 d'abril Dia del Xiquet, grans núvols negres de fum i l'olor van cridar la meua atenció, jo visc a uns 200 metres del lloc, vaig córrer fins on estava este femer, açò va ser molt impactant en eixe moment el lloc estava ple de fum negre i la gent no volia eixir de les seues cases per temor de ser robats en les seues cases. El fum asfixiava i es va demanar que arribaren els bombers d'altres municipis i només un camió amb 4 bombers que no van voler posar-se a apagar el foc, no puc apartar esta imatge de la meua vida fins que em mora. Els xiquets, 8, es van posar amb les mànegues a pagar el foc posant en els seus peus drap i cartó per a passar per les flames. Quan vaig veure açò em va caure la bena dels ulls, què estava fent jo? estos xiquets podien haver mort, gràcies a Déu no va succeir cap mort, els xiquets em van conscienciar i des d'eixe moment em quedí a treballar en este lloc ._ 9 anys de lluita per fi aconseguim llevar el fem del nostre espai. Hui està la nostra casa de Salut Popular, un lloc de mort en un lloc de vida._*

*A les meues companyes i germanes Obdulia, Felipa, Juanita, Ignacia, Margarita, Lucia i Belén.*


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

*María de los Ángeles Prieto Linares Veracruz. Mèxic(relat escrit de puny i lletra i entregat en la II Trobada UPU R. Dominicana, 2007).*

En el relat de Maria de los Ángeles podem delimitar estes dimensions, una subjectiva, quan ella es presenta; una altra social, la història de la seua relació amb el femer, i una col·lectiva, en les seues paraules ”*em va caure la bena dels ulls”*

Quan ella diu “*els xiquets em conscienciaren*” desvetlla el seu propi descobriment del moment en què decideix que la seua participació pot ingerir en la problemàtica de la seua comunitat.

A més, per a finalitzar, este treball en una ronda general on cada participant va poder avaluar la Trobada i es visualitza allò que s’ha produït a través d’estes reflexions col·lectives “*Adquirir coneixement i nodrir a les organitzacions. Adquirir coneixement a partir d’experiències, aportar experiències pròpies. Entre les organitzacions crear vincles, donar a conéixer el treball”*

“*Intercanviar experiències veure com s’organitza el poble m’agradaria que l’UPU es puga portar no sols a lideres sinó a la comunitat”*

“*Jo vaig pensar que les universitats estaven en llocs a què la gent com nosaltres no podíem arribar-hi”*

“*Crec que un altre món és possible, enriquir coneixements, conéixer els meus drets. Vam conéixer i vam aprendre les problemàtiques d’altres països”*

“*Volia reforçar allò que s’ha aprés en el primer curs a Argentina, amb Perú i Brasil. Ací hi ha mes països, conéixer les expectatives de tots els països, per allò que estan passant i seguir les experiències recollides, portar-les i replicar-les en el meu barri per a enfortir l’organització i la gestió qualitativament i quantitativament basant-se en enfortir a més ciutadans perquè hi participen. Captar mes veïns perquè se sumen a l’organització”*

Este procés està travessat per múltiples dimensions que impliquen el nostre desafiament com a investigadors de les ciències socials, desvetllar juntament amb els pobladors en estes trobades per a poder fer-les visibles i produir coneixement sobre elles.

“*Els investigadors poden també bolcar-se en alguna cosa més nova: estimular l’aparició de condicions organitzacionals de producció col·lectiva que conduïsquen a*


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

*la creació d'un projecte polític. Després de tot, l'Assemblea Constituent de 1789 i l'Assemblea de Filadèlfia estaven compostes per gent comuna que tenia alguna cultura jurídica, que havia llegit Montesquieu i que va inventar estructures democràtiques. I hui, d'una manera semblant, cal produir fets nous"* (Bourdieu, 2000, pàg. 154).

En les Trobades es visualitza un component dins del procés de producció de coneixement que emfatitza la possibilitat de resignificar l'espai de reflexió tant com l'espai vivencial en els barris on l'experiència dels participants és la màxima protagonista, a través de la trobada de discursos. Coinvestigar intenta canviar en el mateix acte de produir coneixement la subjectivitat d'ambdós interlocutors i els col·loca en el joc de l'intercanvi, de "veritat", i per tant l'assignació de coproducció els competeix a ambdós, la indistinció es produeix en l'acció col·lectiva: es redueix així la asimetria tradicional (oculta, en general, en els instruments de recol·lecció) i la necessitat del traductor. L'exercici de la ronda de l'intercanvi opera en les trobades UPU com una síntesi analítica. En primer lloc està indicat el recorregut del coneixement, en segon lloc es troba el recorregut de la història institucional i en tercer lloc el recorregut autobiogràfic. Després esta convergència obté la identificació del participant respecte de la lectura dels fets que es relaten i la seua conceptualització, i s'accedeix per mitjà del recorregut a un coneixement que intenta ser sense traïcions, sense ocultaments, sense sostracció. Finalment el que es va col·locar en debat pot ser portat com propi per cadascú amb la seua plusvàlua del treball col·lectiu que intenta compartir perspectives de resistència contra la dominació biopolítica (Agamben, 2002).

Queda preguntar-se fins on estes identitats en podran apropiar-se com a ferramenta per a buscar camins alternatius per a la transformació.
"És a partir d'estos terrenys incerts i sense nom, d'estes pertorbadores zones d'indiferència des d'on han de ser pensats els camins i les formes d'una nova política" (Agamben, 2002, pàg. 216)

La riquesa de les trobades no resideix només en l'intercanvi d'experiències dels presents sinó en l'apropiació i producció de coneixement visible en noves respostes però sobretot, en noves interrogacions.


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

## Bibliografia

Agamben, G. (2002), Homo Sacer I. El poder soberano y la nuda vida, Biblioteca de Filosofía, Editora Nacional, Madrid.

Agamben, G. (2005), *Estado de excepción*, A. Hidalgo editora, Buenos Aires.

Bialakowsky, A.L.; Costa, M. I.; Patrouilleau, M. M.; Martínez Schnaider, R.; López, A. L. (2006), "»Capitalismo y método. Alternativas de la coproducción investigativa", en *Revista Lavboratorio*, Any VII, Núm.19, tardor/hivern, Buenos Aires.

Bialakowsky, A.L.; Reynals, C.; Zagami, M.; Crudi, R.; Costa, M.I. i Haimovici, N. (2004), "Procesos sociales de exclusión-extinción. Comprender y coproducir en las prácticas institucionales en núcleos urbanos segregados"*,* en Mota Díaz, L. i Cattani, A. D. (coord.), *Desigualdad, pobreza, exclusión y vulnerabilidad en América Latina. Nuevas perspectivas analíticas*, , UAEM-CEMAPEM-UFRGS-ALAS, Toluca, Mèxic.

Bialakowsky, A.L.; Reynals, C.; Zagami, M.; Crudi, R.; Costa, M.I. (2005), "Núcleos Urbanos Segregados. Procesos de Exclusión-Extinción Social y prácticas institucionales", en Borthagaray, J.M; Igarzábal de Nistal, M. A.; Weistein-Krasuk, O. (comp.), *Hacia la Gestión de un hábitat sostenible*, Nobuko-FADU/UBA-CIM-ISUTyA-CEHyV, Buenos Aires.

Bourdieu, P. (2000), *El sociólogo y las transformaciones recientes de la economía en la sociedad*, Libros del Rojas-UBA, Buenos Aires.

Bourdieu, P. (1999), *La miseria del mundo*, Fondo de Cultura Económica, Buenos Aires.

Bourdieu, P. (2002),Pensamiento y Acción, Libros del Zorzal, Bs As, *Declaración of Academic Freedom. Scientific Human Rights* (*Declaración de Libertad Académica. Derechos científicos del Ser Humano),* introduïda per Dmitri Rabounski Editor Jefe de la Revista *Progress in Physics*, en *Progress in Physics,* Volum 2, abril 2006.

Fals Borda, O. (1987), *Ciencia propia y colonialismo intelectual. Los nuevos rumbos,* Carlos Valencia Editores, Bogotà.

Foucault, M. (1992), *Microfísica del poder*, Las ediciones de La piqueta, Madrid.


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

Freire, P. (1986), *Hacia una pedagogía de la pregunta. Conversaciones con Antonio Faúndez*, Ediciones La Aurora, Buenos Aires.

Reynals, C. Surian, A (2008), *La Universidad Popular Urbana: Los Encuentros Regionales,* Ponència presentada en el Fòrum Paulo Freire, São Paulo.

Santos de Sousa, B. (2004), *Reinventar la democracia. Reinventar el Estado*, CLACSO.

Santos de Sousa B. (orgs.) (2009), *Epistemologias do sul*, Almedina, CES, Coimbra.

Sotolongo Codina, P. L.; Delgado Díaz, C. J. (2006), *La revolución contemporánea del saber y la complejidad social. Hacia unas ciencias sociales de nuevo tipo,* CLACSO, Buenos Aires.


Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual